

Korruption, mutor, jäv

19 januari 2023

tyresö kommun

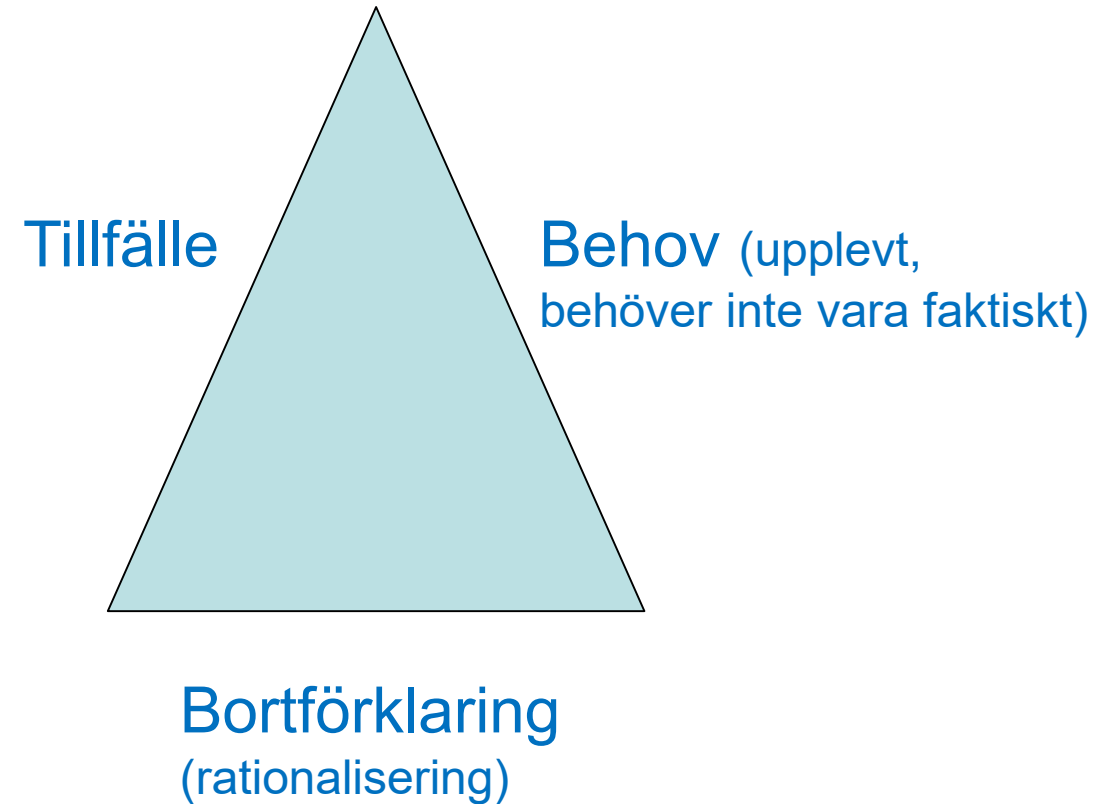

Dagordning

1. Korruption och otillåten påverkan, Vad är det?
2. Några typer av brott som är bra att känna till
3. Diskussionsfrågor
4. Medel för att förebygga korruption (samt visselblåsardirektivet/lagen)
5. Jävsregler
6. Diskussionsfrågor och nyttiga länkar

Korruption

- Samlingsbegrepp för ett flertal företeelser såsom mutbrott, jäv, förskingring, trolöshet mot huvudman, handel med inflytande, tjänstefel
- Syfte - att utnyttja sin ställning för att uppnå en otillbörlig fördel för egen eller annans vinning.
- Korruptionsbrott kan aktualiseras i både offentlig och i privat sektor

Otillåten påverkan

- Ett samlingsbegrepp för olika typer av påtryckningar som offentliganställda och förtroendevalda riskerar att utsättas för
- Inkluderar olika typer av trakasserier, hot, våld och korruption. Personer försöker påverka och skaffa sig kontroll över den offentlige funktionären och dennes uppdrag eller tjänsteutövning.

Motiv

- > Åstadkomma underlåtenhet, passivitet eller aktivitet till sin egen fördel
- > Få information
- > Allmän påverkan
- > Hämnd
- > Undanröja en aktiv person

Mutbrott, 10 kap 5 a- 5 e § § i brottsbalken

- Givande av muta och tagande av muta (tidigare bestickning) är brottsligt
- Omfattar anställda, uppdragstagare och förtroendevalda, dock inte interna gåvor och förmåner
- Brott av normalgraden – lägst böter och max två års fängelse
Grovt brott – lägst sex månaders fängelse och max sex års fängelse
- Mutbrott handlar om en otillbörlig förmån som du ger eller får som kan påverka någons utövning av anställningen eller uppdraget i en för givaren förmånlig riktning

Trolöshet mot huvudman

- *Trolöshet mot huvudman* (BrB 10:5).
- När en person med förtroende-ställning missbrukar sitt ansvar att sköta eller övervaka en ekonomisk eller rättslig angelägenhet, eller en kvalificerad teknisk uppgift.
- Missbruket av förtroendet ska leda till en *skada* för huvudmannen, men skadan behöver inte vara av ekonomisk natur.
- Gärningen ska ha karaktären av *missbruk av företrädarens ställning*. Detta kan uppkomma genom att företrädaren har drivits av ett eget vinstintresse i affärer, som han eller hon har utfört för huvudmannens räkning

Tjänstefel

- En person som i sin tjänst utför uppgifter, vilka innebär *myndighetsutövning*, och medvetet eller av oaktsamhet *åsidosätter vad som gäller för uppgiften*, kan göra sig skyldig till *tjänstefel* (BrB 20:1).
- Förtroendevalda i nämnder – som sysslar med myndighetsutövning – omfattas också av tjänstefelsregleringen. Om samma person parallellt med fullmäktigeuppdraget också har uppdrag i nämnd, omfattas denne av tjänstefelsregleringen i nämnduppdraget.

Exempel på fall som kan ha samband med korruption: tagare av muta kan samtidigt göra sig skyldig till tjänstefel, likaså manipulation av beslut som innefattar personlig vinning.

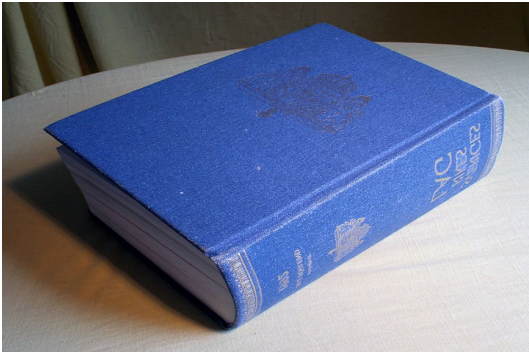
Diskussionsfrågor – vilka risker finns och vad gör vi för att undvika dem?

- Vilka risker för korruption kan vi som förtroendevalda utsättas för?
- Vilka risker för korruption kan kommunen och dess verksamheter utsättas för?
- Hur kan vi som förtroendevalda hantera riskerna för korruption?
- Kan du tänka dig situationer som är olämpliga men inte direkt brottsliga?

Kontrollmakten

- Tjänstefels- och skadeståndsansvar
- JO och andra tillsynsmyndigheter tex IVO, IMY, länsstyrelserna, Skolinspektionen mm

Andra instanser utifrån ett kontrollperspektiv

- Domstolsprövning
- Internkontroll
- Kommunrevisionen
- Interna och externa rapporteringskanaler/visselblåsare
- Arbetsrättsliga sanktioner så som avstängning, varning och avskedande

Interna riktlinjer mm mot mutor och jäv

- Nolltolerans - vid gåvor eller andra förmåner i samband med upphandling, myndighetsutövning eller andra känsliga situationer, t.ex. mellan vårdtagare och vårdgivare
- Tyresö kommuns riktlinjer mot mutor och jäv antagna av KF 2015-10-22,
- Institutet mot mutor (IMM) och Näringslivskoden – rätt sida av lagen
- När är en förmån otillbörlig, kan den uppfattas eller misstänkas påverka mitt uppdrag eller tjänsteutövning? – Det beror på....
- Måltider, kundträffar, seminarier, kurser, resor, gåvor, tjänster, testamenten och belöningar – blandade evenemang

Interna regler vid representation

- Extern representation berör oftast endast ett fåtal, kommunstyrelsens ordförande och ordförande i nämnder.
- Se riktlinjer för representation, resor och uppvaktning. Den omfattar både intern och extern representation. [Styrdokument \(tyreso.se\)](https://tyreso.se/styrdokument)
- All representation ska ha ett omedelbart samband med kommunens verksamhet. Den ska utövas återhållsamt och med omdöme. Skatteverkets regler för momsavdrag ska följas.
- Kommunens representation med alkohol ska alltid präglas av måttfullhet och vid intern representation är starksprit uteslutet.
- Representation attesteras av överordnad som inte deltagit vid det aktuella tillfället.

Skydd för visseblåsare

Lag (2021:890) om skydd för personer som rapporterar missförhållanden

- Skyldighet att införa interna rapporteringskanaler i offentlig och privat sektor (över 50 anställda)
- Ramverk för hur rapporteringskanalerna ska fungera
- Långtgående utökade sekretessbestämmelser (ändringar i OSL)

Vad lagen omfattar

Skydd för den som *i ett arbetsrelaterat* sammanhang har fått del av eller inhämtat information om missförhållanden och rapporterar dem.

Ska vara missförhållande *av allmänintresse*

Inte säkerhetskyddsklassificerade uppgifter/försvar

Skydd som lagen ger

- Ansvarsfrihet för anmälaren
- Förbud att vidta hindrande åtgärder och repressalier

Skyddet gäller om det funnits skälig anledning att anta att informationen var sann

Skydd som lagen ger forts

- Möjlighet att anmäla anonymt
- Sekretess till skydd för anmälare och sekretess till skydd för utredningen.
- Uppgifter som kan avslöja identiteten på annan enskild än identiteten på annan än den rapporterade personen om det kan antas att syftet med uppföljningen motverkas
- Uppgift som kan avslöja den rapporterande personens identitet och uppgift som kan avslöja identiteten på annan enskild om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada.

Personer som lagen omfattar

- a. arbetstagare,
- b. den som gör en förfrågan om eller söker arbete,
- c. den som söker eller utför volontärarbete,
- d. den som söker eller fullgör praktik,
- e. Den som annars står till förfogande för att utföra eller utför arbete under en verksamhetsutövares kontroll och ledning,
- f. egenföretagare som söker eller utför uppdrag,
- g den som står till förfogande för att ingå eller ingår i ett företags förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan,
- h. aktieägare som står till förfogande för att vara eller som är verksamma i aktiebolaget, eller
- i. den som har tillhört någon av personkategorierna ovan och har fått del av eller inhämtat informationen under tiden i verksamheten

Visselblåsarfunktionen i Tyresö kommun

- Består för närvarande av tre personer
- Kommunjurist samt ekonomin och HR finns representerade
- Inrapporteringskanalen finns på kommunens webbplats [Visselblåsarfunktion - Tyresö kommun \(tyreso.se\)](https://www.tyreso.se/visselblasarfunktion)
- Fanns redan före nuvarande lags införande. Ansågs viktig ur ett demokratiskt perspektiv – och för att Tyresös invånare ska känna förtroende för kommunens representanter. Syftet är att den som gör en anmälan ska känna sig trygg med att anmälningarna tas emot och hanteras på ett korrekt sätt.

Visseblåsarargruppens funktion utifrån lagstiftningen

- Ska vara oberoende och självständiga personer eller enheter som ska vara behöriga att på verksamhetsutövarens vägnar
  1. ta emot rapporter och ha kontakt med rapporterande personer,
  2. följa upp det som rapporteras, och
  3. lämna återkoppling om uppföljningen till rapporterande personer

(5 kap 5 §)

Jäv

- När opartiskheten kan ifrågasättas.
- Även i ärenden som inte innefattar myndighetsutövning.
- En förtroendevald eller en anställd som är jävig i ett ärende hos en nämnd får inte delta eller närvara vid handläggningen av ärendet.
- Jävig får dock vidta åtgärder som ingen annan kan vidta utan att olägenheter uppstår.
- Skyldighet att självmant anmäla jäv.

Jäv för förtroendevalda - fullmäktige

En ledamot får inte delta i handläggningen av ett ärende som personligen rör ledamoten själv, ledamotens make, sambo, förälder, barn eller syskon eller någon annan närstående. (5 kap 47 § KL)

Den som är redovisningsskyldig till kommunen får inte delta i

- val av revisor för granskning av verksamhet som omfattas av redovisningsskyldigheten, eller
- handläggningen av ärenden om ansvarsfrihet för verksamheten.

Detsamma gäller make, sambo, förälder, barn, syskon eller någon annan närstående till den redovisningsskyldige. (5 kap 48 § KL)

Jäv förtroendevalda - nämnder

En förtroendevald är jävig, om

1. han eller hon eller någon närstående är **part** i ärendet eller annars kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning,
2. han eller hon eller någon närstående är eller har varit **ställföreträdare eller ombud** för en part i ärendet eller för någon annan som kan antas bli påverkad av beslutet i en inte oväsentlig utsträckning,
3. ärendet rör **tillsyn** över sådan kommunal verksamhet som han eller hon själv är knuten till, eller
4. det finns någon annan särskild omständighet som gör att hans eller hennes opartiskhet i ärendet kan ifrågasättas. (6 kap 28 § KL)

Vilka är de vanligaste förklaringsmodellerna som den som tar muta använder sig av ? Rangordna

- Läger skulden på annan
  - Förbättra affärsrelationen
  - Kunskapsbrist
  - Missförstånd
  - Förväntades
  - Förnekelse
  - Sedvänja/tillåten gästfrihet
  - Ohälsa
  - Ekonomisk vinning
  - Glömt
- tyresö kommun

Förklaringsmodellerna, forts

Studie som gjort av IMM, baseras på domar och utsagor i verkliga fall

Rekommendationer till organisationer utifrån förklaringsmodellerna som användes:

- Öka den generella kunskapsnivån om vad mutor är och hur de kan ta sig uttryck
- Tydliggör det individuella ansvar som finns att inte bryta mot mutlagstiftningen. Ha tydliga policys och regelverk, gärna med praktiska och konkreta exempel. Träna de anställda i olika situationer som kan uppstå
- Tydliggör till vem anställda kan vända sig för frågor om hur förmåner ska hanteras.
- Inkludera potentiellt skadliga organisationskulturer i riskanalysen för mutor och korruption.

Nyttiga länkar

- [Motverka korruption | SKR](#)
- [Kunskapsbank - Institutet Mot Mutor - IMM : Institutet Mot Mutor – IMM](#)
- [Styrdokument \(tyreso.se\)](#)
- [Visselblåsarfunktion - Tyresö kommun \(tyreso.se\)](#)
- .

Tack för er medverkan!

